Поради батькам:
"Як підготувати дітей до школи: психологічна готовність"

Підготувала: Катерина Компанець,
практичний психолог ЗДО №11

Психологічна готовність дитини до шкільного навчання полягає в тому, щоб до часу вступу до школи в неї склалися психологічні риси, які властиві школяру.

У дошкільному віці виникають поки що тільки задатки цього перетворення в учня: бажання вчитися, стати школярем, уміння керувати своєю поведінкою і діяльністю, достатній рівень розумового розвитку й розвитку мовлення, наявність пізнавальних інтересів і, звичайно, знань і навичок, необхідних для шкільного навчання.

Накопичення цих передумов – непроста справа. Що ж можна і чого не можна робити до школи?

Не слід:

- до приходу в школу змінювати режим життя дитини: позбавляти її денного сну, довгих прогулянок, ігор у достатній кількості;
- оцінювати все, що робить малюк, так, як слід оцінювати діяльність учня;
- проходити з дитиною програму першого класу, насильно змінюючи гру навчанням.

Необхідно:

- прищепити дитині інтерес до пізнання навколишнього світу, навчити спостерігати, думати, осмислювати побачене і почуте;
- навчити долати труднощі, планувати свої дії, цінувати час;
- вчити дитину слухати своє оточення, поважати чужу думку, розуміти, що свої бажання потрібно узгоджувати з бажаннями інших людей – дітей і дорослих, прагнути реально оцінювати свої дії і досягнення.

Світогляд дитини, її знання – це те, про що вона дізналася з вашою допомогою за усі дошкільні роки – знання про навколишній світ, від найближчих його виявів, які вона безпосередньо засвоїла, і до віддалених, які дитина засвоїла, коли їй пощастило подорожувати з вами, з ваших розповідей, бесід, домашніх занять, з книжок, радіо, телевізора, від друзів тощо:

Світогляд дитини – це те, що вона:

• знає про себе (прізвище, ім'я, адресу), свою родину (як звуть батьків, ким вони працюють, що роблять на роботі), своє село, місто, вулицю (трохи історії, назви вулиць, важливі місця, видатні люди);

• знає про явища природи: пори року, їх послідовність (яка пора року настане після літа, а яка після весни, назвати все по порядку), місяці кожної пори року, їх загальну кількість і послідовність; дні тижня, частини доби; про сонце, дощ, сніг, урожай; що таке борошно, цукор і як їх роблять, з чого роблять хліб тощо;

• знає про світ;

• полюбляє робити у вільний час (улюблені книжки, музика, оповідання, письменники, художники, композитори);

• знає про дорослих людей: за віком, професіями, які бувають люди вдома і на роботі, серед людей, на вулиці – за своєю вихованістю-невихованістю; добротою, чуйністю – байдужістю; яких людей треба поважати, а яких боятися; звідки, на думку дитини, беруться порядні і непорядні люди;

• знає про сучасну техніку, транспорт.

Перш, ніж почати читати, дитина повинна навчитися слухати, з яких звуків складаються слова, які вона вимовляє. Вона повинна навчитися робити звуковий аналіз слів, тобто вміти називати звуки, з яких складається слово.

Ігри, у які Ви можете пограти з дітьми під час карантину

Вправи на розвиток дрібної моторики руки та зорово-рухових координацій.

1. Змальовування графічних зразків (геометричних фігур та візерунків різної складності).
2. Обведення за контуром геометричних фігур різної складності з послідовним збільшенням радіуса обведення (по зовнішньому контуру) або його зменшенням (обведення за внутрішнім контуром).
3. Вирізання фігури з паперу за контуром (плавно, не відриваючи ножиці від паперу).
4. Розфарбовування й штрихування (потрібно цьому заняттю надати загального ігрового мотиву, щоб дітям було цікаво).
5. Різні види зображувальної діяльності (малювання, ліплення, аплікація тощо).
6. Конструювання та робота з мозаїкою.
7. Освоєння ремесел (шиття, вишивання, в'язання, плетіння, робота з намистом тощо).

Ігри та вправи на розвиток загальної моторики (сили, спритності, координації рухів).

1. Ігри з м'ячем (найрізноманітніші).

2. Ігри з резинкою.

3. Ігри на зразок "Дзеркала": дзеркальне копіювання поз і рухів ведучого (роль ведучого може бути передана дитині, яка самостійно придумує рухи).

4. Ігри типу "Тир": влучити в ціль різними предметами (м'ячем, стрілами, кільцями тощо).

5. Комплекс найрізноманітніших спортивних та фізичних вправ.

6. Заняття танцями (або підготовка до них - ритміка).

7. Аеробіка (виконання фізичних вправ під ритмічну музику).

"Пантоміма"

Ця гра розвиває уяву і творчі здібності. Попросіть дитину жестами, мімікою, звуками зобразити якийсь предмет (потяг, машину, чайник, літак) чи якусь дію (малювання плавання, вмивання).

Якщо з першого разу не виходить, покажіть самі, як це треба робити. Пограйте у "відгадайку": дитина відгадує, що ви зображуєте, а потім навпаки – ви маєте здогадатися, що показує дитина. Намагайтеся придумати кумедні варіанти.

7. "Чарівна палітра"

Змішуючи фарби під час малювання, можна отримувати різні відтінки кольорів. Дитина може зобразити небо на світанку за допомогою синьої та білої фарб. Розмішувати синю фарбу треба на палітрі або тарілці, поступово додаючи білила та наносячи мазки на аркуш паперу. Чим більше відтінків, тим краще. Головне – щоб відтінки змінювалися якомога рівномірніше. Потім можна переходити до інших завдань (відтінки відрізняються за кольоровим фоном). Запропонуйте дитині намалювати захід сонця (перехід від жовтогарячого до червоного).

8. "Здогадайся, що приховано"

У цій грі дитина повинна вміти уявляти предмети за їх словесним описом та описувати різні предмети.

Заховайте якусь іграшку та опишіть дитині її зовнішній вигляд, наприклад: "Жовтого кольору, дзьоб гострий" (курча). Якщо дитина здогадається, відайте їй іграшку. Потім дитина ховає предмет і описує його. Гру можна урізноманітнити, ховаючи предмети у "чарівну торбинку" та пропонуючи дитині, після того як вона відгадає, знайти заданий предмет, намацавши його рукою серед інших.

9. "Чого на світі не буває?"

Гра на розвиток уяви, творчого мислення. Запропонуйте дитині намалювати те, чого не буває. Попросіть її розповісти, що вона намалювала. Гра пройде веселіше, якщо ви теж візьмете участь у малюванні.

10. "Назви сусідів"

Гра на розвиток навичок лічби.

У грі можуть брати участь двоє або більше дітей. Гравці стають у коло, один бере м'яч. Він кидає м'яч партнеру, називаючи число від одного до десяти. Той, хто піймав м'яч, повинен назвати сусідні числа (на одне більше та на одне менше від названого. Після цього він називає своє число і кидає м'яч далі).

Формування психологічної готовності дитини до навчання.

"Роки чудес" – так називають дослідники перші п'ять років життя дитини. Закладені в цей час емоційне ставлення до життя, до людей, наявність або відсутність стимулів до інтелектуального розвитку визначають подальшу поведінку та спосіб мислення людини.

Готовність дитини до школи залежить перед усім від батьків. Якщо дитина відвідує дитячий садок, то це залежить від вихователів, адже підготовка дитини до школи передбачена програмою дитячого садка. Але ці програми не повністю враховують психологічні аспекти проблеми.

Часто батьки, а іноді й вихователі, вважають основними показниками готовості до школи ознайомлення дитини з літерами, вміння читати, рахувати, знання віршів та пісень. Однак дослідження показують, що це мало впливає на успішність навчання. Відсутність цих умінь не потребує спеціальної індивідуальної роботи з дитиною, оскільки їх формування передбачається програмою та методикою навчання.

Психологічна готовність до школи – це такий рівень психічного розвитку дитини, який створює умови для успішного опанування навчальної діяльності.

Компоненти психологічної готовності:

- мотиваційний;
- інтелектуальний;
- вольовий;
- емоційний;
- особистісний.

Мотиваційний компонент відображає бажання чи небажання дитини навчатися. Він дуже важливий, бо від нього залежить входження дитини в нову для неї діяльність, яка відрізняється від ігрової своєю обов'язковістю, розумовим напруженням, необхідністю подолання труднощів тощо.

Розрізняють *внутрішні*, або *пізнавальні*, мотиви навчання, що характеризуються потребою в інтелектуальній активності, пізнавальним

інтересом; і *зовнішні*, або *соціальні*, що виявляються в бажанні займатися суспільно значущою діяльністю, у ставленні до вчителя, як до представника суспільства, авторитет якого є бездоганним.

Внутрішні та зовнішні мотиви навчання складають *внутрішню позицію школяра*, яка є одним з основних показників психологічної готовності до навчання.

Про наявність внутрішньої позиції учня можна говорити, якщо дитина:

- ставиться до вступу до школи та до перебування в ній позитивно, навіть в умовах необов'язкового відвідування школи
- виявляє особливий інтерес до нового, власне шкільного змісту занять, віддає перевагу урокам грамоти та лічби, а не заняттям дошкільного типу (малювання, співи, фізкультура);
- відмовляється від характерної для дошкільного дитинства організації діяльності та поведінки (віддає перевагу колективним класним заняттям, а не індивідуальному навчанню вдома; позитивно ставиться до загальноприйнятих норм поведінки);
- віддає перевагу традиційному для навчальних закладів способу виявлення рівня її досягнень (оцінка) перед іншими видами заохочень (солодощі, подарунки);
- визнає авторитет учителя.

Інтелектуальний компонент готовності дитини до школи передбачає:

- обізнаність, яка характеризується обсягом знань про навколишній світ: живу й неживу природу, деякі соціальні явища тощо;
- рівень розвитку пізнавальної сфери, що визначається диференційованістю, довільною концентрацією уваги, аналітичним мисленням (здатністю розуміти суттєві ознаки і зв’язки між явищами), раціональним підходом до дійсності (відносним послабленням значення уяви), логічним запам’ятовуванням.

При роботі із інтелектуально непідготовленими дітьми потрібно використовувати ігри, які розширюють світогляд дитини, тренують увагу, пам'ять, фонематичний слух, моторику та логічні ігри.

Вольовий компонент виявляється в умінні керувати своєю поведінкою, у певному рівні розвитку довільності пізнавальних процесів.

Навчання в школі потребує довільного сприймання, тобто вміння не тільки слухати, а й чути вчителя, товаришів, довільного запам’ятовування й відтворення, вміння довільно виконувати дії, робити не тільки те, що цікаво, а й те, що потрібно, доводити розпочату справу до кінця.

Емоційний компонент готовності виявляється в тому, що дитина йде до школи із задоволенням, радістю, довірою. Ці переживання роблять її відкритою для контактів з учителем, новими товаришами, підтримують впевненість в собі, прагнення знайти своє місце серед однолітків. Важливим моментом емоційної готовності є переживання, пов'язані з самою навчальною діяльністю та її першими результатами .

У роботі з дитиною необхідно вчити її формувати мету, засоби її досягнення, бачити кінцевий результат своїх дій, вчинків, брати на себе відповідальність.

Особистісний компонент готовності передбачає кілька показників:

• *Самооцінка дитини шестирічного віку.* До початку навчання в школі у дитини має бути сформована адекватна самооцінка. Самооцінка визначає характер ставлення до різних видів діяльності, впливає на взаємини з однолітками, вчителем, стимулює або затримує просування школяра в навчальній діяльності.

Наприкінці дошкільного віку дитина прагне узгодженості свого ставлення і оцінки оточення з оцінками та ставленням дорослого. Цією особливістю шестирічки треба вміло користуватись дорослим у формуванні самооцінки дитини. Адже самооцінка значною мірою визначає рівень активності особистості. Діти з високою самооцінкою почуваються в класі більш упевнено, сміливо, активно виявляють свої інтереси, ставлять перед собою вищу мету, ніж ті, хто за рівних умов занижує самооцінку.

• *Рівень домагань*. На підставі самооцінки складається і рівень домагань, який, на погляд дитини, їй під силу. Популярність дитини у групі, її загальна самооцінка залежить від успіху, який вона намагається здобути в сумісній дитячій діяльності. Таким чином, якщо забезпечити успіх діяльності малоактивним шестирічкам, які не користуються значною популярністю серед дітей, то це може привести до зміни їхньої позиції і стати ефективним засобом нормалізації відносин з однолітками, підвищити самооцінку дітей, їхню впевненість у собі.

• *Навички спілкування*:

Сформованість у дитини ставлення до вчителя як до дорослого, який володіє особливими соціальними функціями;

Розвиток необхідних форм спілкування з однолітками (уміння встановлювати рівноправні стосунки тощо).

Навички спілкування дитини з дорослим дуже важливі, але цього недостатньо для формування комунікабельності. Вони повинні доповнюватись розвитком уміння спілкуватись, взаємодіяти з ровесниками.

Спілкування з однолітками сприяє успішній адаптації в дитячому колективі, допомагає налагоджувати стосунки, зважаючи на думку оточення, без прагнення зайняти кращі ролі з використанням залякування, погроз, конфліктів.

- *Сформованість уявлень дитини щодо певної статі і володіння відповідними формами поведінки..*

Отже, готовність дитини до школи, її майбутній успіх тісно пов’язані з тим, як вона ставиться до школи, на скільки контактує з однолітками і дорослими, як поводиться в конфліктній ситуації.